

СХВАЛЕНО
вченою радою КрНУ
від 28 грудня 2021 р.
протокол № 5

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом ректора КрНУ
від 31 грудня 2021 р. № 261-1

ПОЛОЖЕННЯ
«Про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у
Кременчуцькому національному
університеті імені Михайла Остроградського»



ПОЛОЖЕННЯ
Про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у
Кременчуцькому національному
університеті імені Михайла Остроградського»

Положення «Про політику запобігання і протидії булінгу (цькуванню) у Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського» (далі – Положення) розроблено на підставі приписів законодавства України і норм міжнародного права, якими врегульовується питання створення безпечного освітнього середовища, попередження і протидії булінгу (цькуванню), а саме Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», наказів Міністерства освіти і науки України «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» від 28.12.2019 р. № 1646, «Про затвердження Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти» від 26.02.2020 р. № 293.

I. Загальні положення

1. Діяльність із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського (далі – Університет) є постійним системним процесом, спрямованим на:

- визначення і вжиття необхідних заходів, використання різних способів і методів запобігання виникненню булінгу (цькування) і (або) потенційних ризиків його виникнення;
- виявлення булінгу (цькування) та (або) потенційних ризиків його виникнення;
- визначення і вжиття необхідних заходів, застосування способів і методів вирішення ситуацій булінгу (цькування) та/або усунення потенційних ризиків його виникнення.

2. Діяльність із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Університеті ґрунтується на принципах:

- недискримінації за будь-якими ознаками;
- ненасильницької поведінки в міжособистісних стосунках;
- партнерства й підтримки між науково-педагогічним колективом Університету і здобувачами освіти (їх законними представниками);
- особистісно-орієнтованого підходу до кожного студента;
- розвитку соціального й емоційного інтелекту учасників освітнього процесу;
- гендерної рівності;
- участі учасників освітнього процесу в прийнятті рішень відповідно

доположень законодавства та установчих документів Університету.

3. Завданнями діяльності із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Університеті є:

- створення безпечного освітнього середовища, що включає психологічну та фізичну безпеку учасників освітнього процесу;
- визначення стану, причин і передумов поширення булінгу (цькування) в Університеті;
- підвищення рівня поінформованості учасників освітнього процесу про булінг (цькування);
- формування в учасників освітнього процесу нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, розуміння булінгу (цькування) як порушення прав людини;
- заохочення всіх учасників освітнього процесу до активного сприяння запобіганню булінгу (цькуванню).

4. Діяльність із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Університеті відображається в Плані заходів, вжиття яких спрямоване на запобігання і протидію булінгу (цькуванню) в закладі освіти (далі – План).

Розроблення, затвердження й оприлюднення Плану забезпечує ректор Університету в межах наданих йому повноважень із створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти, вільного від будь-яких форм насильства і дискримінації, у тому числі булінгу (цькування).

Планування відповідних заходів здійснюється за результатами моніторингу стану освітнього середовища в Університеті за попередній навчальний рік.

Заплановані заходи повинні: (а) сприяти задоволенню потреб Університету у створенні безпечного освітнього середовища; (б) мати вимірювані показники ефективності; (в) залучати всіх учасників освітнього процесу.

План розробляється до початку навчального року. Протягом навчального року ректор Університету забезпечує проведення моніторингу (за потреби, але не рідше одного разу на півріччя) ефективності виконання Плану і внесення (за потреби) до нього змін.

Заплановані заходи можуть проводитися в будь-якій формі, тобто як: зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, тематичні заходи, конкурси, спільні перегляди й обговорення тематичних відеосюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей, рольові ігри та ін.

5. До заходів із запобігання і протидії булінгу (цькуванню) в Університеті належать:

- створення належних умов безпеки відповідно до законодавства (пост охорони, відеоспостереженням за місцями загального користування тощо);
- організація безпечного користування мережею Інтернет під час освітнього процесу;
- контроль за використанням засобів електронних комунікацій

здобувачами освіти під час освітнього процесу;

- розвиток соціального й емоційного інтелекту учасників освітнього процесу задля привиття їм, зокрема:

розуміння й сприйняття цінності прав і свобод людини, вміння відстоювати свої права і поважати права інших;

розуміння й сприйняття принципів рівності й недискримінації, поваги до гідності людини, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння дотримуватися їх у власних моделях поведінки;

здатність попереджувати і вирішувати конфлікти ненасильницьким шляхом;

відповідального ставлення до своїх громадянських прав і обов'язків, пов'язаних з участю в суспільному житті;

здатності визначати, формулювати й аргументовано відстоювати свою позицію, вважаючи відмінні від власних думки/позиції, якщо вони не порушують прав і гідності інших осіб;

здатності критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;

здатності до комунікації і вміння співпрацювати для вирішення різних суспільних проблем, зокрема, шляхом волонтерської діяльності тощо;

а також заходи із

підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу про булінг (цькування), його причини й наслідки, порядок реагування на випадки булінгу (цькування) тощо;

привиття учасникам освітнього процесу Університету культурних цінностей, що ґрунтуються на нетерпимості до будь-яких форм насильства і дискримінації, у тому числі булінгу (цькування).

II. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування)

1. Терміни, що використовуються в Положенні, вживаються у таких значеннях:

кривдник (булер) – учасник освітнього процесу, який вчиняє булінг (цькування) щодо іншого учасника освітнього процесу;

потерпілий (жертва булінгу) – учасник освітнього процесу, щодо якого було вчинено булінг (цькування);

спостерігачі – свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);

сторони булінгу (цькування) – безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених у законах України «Про освіту», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

2. Проявами, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) учасника освітнього процесу в Університеті, є:

- замкнутість, тривожність, страх або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;
- неврівноваженість;
- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;
- різка зміна звичної для особи поведінки;
- уповільнене мислення, знижена здатність до навчання;
- відлюдкуватість, уникнення спілкування;
- ізоляція, виключення з групи, небажання спілкуватися з іншими учасникам освітнього процесу;
- занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;
- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;
- схильність до пропуску навчальних занять;
- відмова відвідувати Університет з посиланням на погане самопочуття;
- депресивні стани;
- аутоагресія (самоушкодження);
- суїцидальні прояви;
- явні фізичні ушкодження та (або) ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
- намагання приховати травми й обставини їх отримання;
- скарги учасника освітнього процесу на біль та (або) погане самопочуття; пошкодження чи зникнення особистих речей; вимагання особистих речей, їжі, грошей; жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального (інтимного) характеру або інших відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці;
- наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) змісту;
- наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей.

Цей перелік проявів не є вичерпним і може свідчити не лише про наявність випадків булінгу (цькування), а й про інші прояви насильства.

3. До булінгу (цькування) в Університеті належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщенні закладу освіти і на прилеглих територіях (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для занять спортом чи проведення заходів, коридорами, роздягальнями, вбиральнями, душовими кімнатами, їдальнею тощо) та (або) за межами Університету під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів, що організуються за згодою ректора, у тому числі дорогою до (із) закладу освіти.

Випадки булінгу (цькування) між учасниками освітнього процесу можуть траплятися поза освітнім процесом в інших місцях, зокрема, на прилеглих до Університету територіях, у гуртожитках Університету, у мережі

Інтернет тощо.

4. Ознаками булінгу (цькування) є систематичне вчинення учасниками освітнього процесу діянь стосовно іншої особи та (або) особою стосовно інших учасників освітнього процесу, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру (ознаки економічного насильства);

- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи (ознаки психологічного насильства);

- будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема, принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток (ознаки сексуального насильства);

- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема, ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, нанесення ударів (ознаки фізичного насильства);

- інші правопорушення насильницького характеру.

Цей перелік ознак не є вичерпним і може включати й інші прояви насильницького характеру.

Психологічне насильство часто може поєднуватися з іншими формами насильства.

Булінгом (цькуванням) вважається також діяння, при вчиненні якого не обов'язково повторюється одна форма насильства (лише фізичне чи психологічне насильство). Вони можуть бути змішаними (при систематичності), проте відбуватися щоразу щодо однієї і тієї ж особи.

За наявності відповідних ознак булінгу (цькування) студенти, батьки, науково-педагогічні або інші працівники Університету зобов'язані повідомити суб'єктів реагування, вказаних у п. 5 розділу II цього Положення.

5. Суб'єктами реагування у разі настання випадку булінгу (цькування) в Університеті (далі – суб'єкти реагування) є:

- ректор Університету;

- комісія з розгляду випадків булінгу (цькування).

Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в Університеті діють у межах повноважень, передбачених законодавством і цим Положенням. Послідовність суб'єктів, зазначених у п. 5 розділу II цього Положення, не відображає пріоритетності або черговості повідомлення про випадок булінгу (цькування).

6. Суб'єкти реагування вживають заходів, спрямованих на запобігання і протидію булінгу (цькуванню) в Університеті, згідно з Планом заходів, вжиття яких спрямоване на запобігання і протидію булінгу (цькуванню) в Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського.

7. Науково-педагогічні та інші працівники Університету у разі виявлення булінгу (цькування) зобов'язані:

- вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;
- повідомити ректора Університету, або проректора з навчально-методичної роботи, або комісію з розгляду випадків булінгу (цькування), або Студентського омбудсмена, а також одного з батьків *неповнолітньої* особи, яка стала стороною булінгу (цькування);
- за потреби надати домедичну допомогу і викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;
- звернутися (за потреби) до територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України.

Невідкладне припинення небезпечного впливу під час випадку булінгу (цькування) є правом і обов'язком кожного учасника освітнього процесу. У разі вжиття заходів із припинення (втручання, відвернення, перешкоджання, реагування) такого впливу слід дотримуватися принципу «пропорційності», тобто шкода, яка заподіяна у результаті впливу (припинення, відвернення), не повинна перевищувати блага, для захисту якого цей вплив застосований.

III. Подання заяв або повідомлень про випадки булінгу (цькування) в Університеті

1. Учасники освітнього процесу можуть повідомити про випадок булінгу (цькування), стороною якого вони стали чи підозрюють про його вчинення стосовно певної, у тому числі й неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, чи про який отримали достовірну інформацію, суб'єктів реагування .

Заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) чи підозру щодо його вчинення приймає голова комісії з протидії булінгу (цькуванню) Університету.

Повідомлення можуть бути в усній та (або) письмовій формі, у тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

Повідомлення (інформація) про випадок булінгу (цькування), отримані проректором з навчально-методичної роботи в усній формі, мають бути зафіксовані у письмовій формі й зареєстровані відповідно до порядку внутрішнього діловодства.

Подання і розгляд заяв про випадки булінгу (цькування) в Університеті здійснюються згідно із законами України «Про освіту» і «Про звернення громадян» з урахуванням, зокрема:

- конфіденційності й заборони розголошення відомостей, що містяться у зверненнях про особисте життя громадян без їх згоди, та іншої інформації, якщо це ущемлює права й законні інтереси громадян (частина друга статті 30 Закону України «Про освіту» та стаття 10 Закону України «Про звернення громадян»);
- заборони переслідування громадян за подання звернення і неприпустимість примушування їх до його подання (стаття 9 Закону України «Про звернення громадян»).

2. Голова комісії з протидії булінгу (цькуванню) Університету у разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування):

- невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України (підрозділ ювенальної превенції), принаймні одного з батьків або інших законних представників *неповнолітньої* особи, яка стала стороною булінгу (цькування);

- викликає (за потреби) бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання екстреної медичної допомоги;

- повідомляє центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою здійснення оцінки потреб сторін булінгу (цькування), визначення соціальних послуг і методів соціальної роботи, забезпечення психологічної підтримки й надання соціальних послуг;

- скликає засідання комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення.

IV. Склад комісії з розгляду випадків булінгу (цькування), права й обов'язки її членів

1. Склад Комісії затверджується наказом ректора Університету один раз на п'ять років. Комісія виконує свої обов'язки на постійній основі.

2. Склад Комісії формується з урахуванням її основних завдань.

Вона складається з голови, заступника голови, секретаря і не менше шести її членів.

До її складу входять науково-педагогічні та інші працівники Університету, серед яких: декани факультетів, директори інститутів Університету, голова первинної студентської профспілкової організації, голова студентської ради університету.

У випадках конфлікту інтересів (ситуації, коли будь-хто із членів Комісії може бути кривдником або потерпілим (зацікавленою особою)), Комісія повинна прийняти рішення про виключення такої особи з її складу, замінивши для дотримання кворуму під час голосування або покласти виконання її обов'язків на одного з членів Комісії.

До участі в засіданні Комісії за згодою залучаються батьки або інші законні представники *неповнолітніх* сторін булінгу (цькування), також можуть залучатися сторони булінгу (цькування), представники інших суб'єктів реагування на випадки булінгу (цькування) у закладах освіти.

3. Головою Комісії є перший проректор Університету.

Він організовує її роботу і відповідає за виконання покладених на Комісію завдань, головує на її засіданнях і встановлює перелік питань, що підлягають розгляду.

Голова Комісії визначає функціональні обов'язки кожного члена комісії. У разі відсутності голови Комісії його обов'язки виконує заступник голови Комісії.

У разі відсутності голови і заступника голови Комісії обов'язки голови

Комісії виконує один із членів, який обирається Комісією за поданням її секретаря.

За відсутності секретаря Комісії його виконання його обов'язків покладається на один із членів Комісії, який обирається за поданням голови або заступника голови Комісії.

У разі визначення іншого голови чи секретаря Комісії необхідно забезпечити відсутність конфлікту інтересів із метою уникнення ситуацій упередженого з'ясування обставин та прийняття Комісією рішення.

4. Секретар Комісії забезпечує підготовку проведення засідань Комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на її засіданнях, веде протокол засідань Комісії.

5. Член Комісії має право:

- ознайомлюватися з матеріалами, що стосуються випадку булінгу (цькування), брати участь у їх перевірці;
- надавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються;
- брати участь у прийнятті рішення шляхом голосування;
- висловлювати окрему думку усно або письмово;
- вносити пропозиції щодо змінення порядку денного засідання Комісії.

6. Член Комісії зобов'язаний:

- особисто брати участь у роботі Комісії;
- не розголошувати стороннім особам відомості, що стали йому відомі у зв'язку з участю у роботі Комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;
- виконувати в межах, передбачених законодавством і посадовими обов'язками, доручення голови Комісії;
- брати участь у голосуванні.

Члени Комісії повинні бути ознайомлені зі своїми правами й обов'язками, особливо щодо дотримання конфіденційності, про що мають бути письмово поінформовані під підпис.

V. Порядок роботи Комісії

1. Метою діяльності Комісії є припинення випадку булінгу (цькування) в Університеті; відновлення й нормалізація стосунків, створення сприятливих умов для подальшого здобуття освіти у групі, де стався випадок булінгу (цькування); з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування), і вжиття заходів для їх усунення; оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних і психолого-педагогічних послуг і забезпечення надання таких послуг.

У кожному конкретному випадку на засіданні Комісії у протоколі визначаються завдання щодо:

- потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних і психолого-педагогічних послуг;
- вжиття заходів для усунення причин булінгу (цькування);
- використання заходів виховного впливу щодо сторін булінгу

(цькування);

- рекомендацій для науково-педагогічних працівників Університету стосовно доцільних методів організації освітнього процесу та вжиття інших заходів до сторін булінгу (цькування) (у разі потреби – їх батьками або іншими законними представниками);

- рекомендацій для батьків або інших законних представників *неповнолітньої* особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

2. Діяльність Комісії здійснюється на принципах:

- законності;
- верховенства права;
- поваги й дотримання прав і свобод людини;
- неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування);
- відкритості і прозорості;
- конфіденційності й захисту персональних даних;
- невідкладного реагування;
- комплексного підходу до розгляду випадку булінгу (цькування);
- нетерпимості до булінгу (цькування) і визнання його суспільної небезпеки.

Комісія у своїй діяльності забезпечує дотримання вимог законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

3. До завдань Комісії належать:

- збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема, пояснень сторін, батьків або інших законних представників *неповнолітніх* сторін булінгу (цькування); висновків Соціально-психологічної лабораторії; відомостей центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; експертних висновків (за наявності), якщо у результаті вчинення булінгу (цькування) була завдана шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого; інформації, збереженої на технічних засобах чи засобах електронної комунікації (Інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо); іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;

- розгляд і аналіз зібраних матеріалів щодо обставин випадку булінгу (цькування) і прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві.

У разі прийняття Комісією рішення про наявність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві, до завдань Комісії також належать:

- оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних і психолого-педагогічних послуг і забезпечення надання таких послуг, у тому числі із залученням фахівців центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (відповідне рішення вноситься до протоколу засідання Комісії);

- встановлення причин булінгу (цькування) і заходів, необхідних для їх усунення (відповідне рішення вноситься до протоколу засідання Комісії);

- визначення заходів впливу на сторони булінгу (цькування) у групі, де стався випадок булінгу (цькування) (відповідне рішення вноситься до протоколу засідання Комісії);

моніторинг ефективності соціальних і психолого-педагогічних послуг, заходів з усунення причин булінгу (цькування), виховного впливу і їх корегування (за потреби);

надання рекомендацій для науково-педагогічних та інших працівників Університету щодо доцільних використання певних методів ведення освітнього процесу та вжиття інших заходів до сторін булінгу (цькування), їх батьків або інших законних представників (відповідне рішення вноситься до протоколу засідання Комісії);

надання рекомендацій батькам або іншим законним представникам *неповнолітньої* особи, яка стала стороною булінгу (цькування) (відповідне рішення вноситься до протоколу засідання Комісії).

4. Формою роботи Комісії є засідання, які проводяться у разі потреби. Дату, час і місце проведення засідання Комісії визначає її голова.

5. Засідання Комісії є правоможним у разі участі в ньому не менш як двох третин її складу.

6. Секретар Комісії не пізніше вісімнадцятої години дня, що передує дню засідання Комісії, повідомляє членів Комісії, а також заявника та інших заінтересованих осіб про порядок денний запланованого засідання, дату, час і місце його проведення, а також надає/надсилає членам Комісії та зазначеним особам необхідні матеріали в електронному або паперовому вигляді.

7. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні Комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу Комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови Комісії є вирішальним.

8. Під час проведення засідання Комісії її секретар веде протокол засідання Комісії за формою, встановленою Додатком до Порядку реагування на випадки булінгу (цькування), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 р. № 1646.

Для забезпечення достовірності протоколу й уникнення можливих довільних тлумачень позиції і висловлень учасників засідання можна здійснювати аудіозапис засідання Комісії, про що необхідно попередити його учасників.

Особи, залучені до участі в засіданні Комісії, зобов'язані дотримуватися принципів діяльності Комісії, зокрема, не розголошувати стороннім особам відомості, що стали їм відомі у зв'язку з участю у роботі Комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

Голові Комісії під час залучення до її засідань сторонніх осіб варто довести до відома останніх принципи діяльності Комісії, зокрема, щодо дотримання конфіденційності інформації.

Особи, залучені до участі в засіданні Комісії, під час засідання мають право:

- ознайомлюватися з матеріалами, поданими на розгляд Комісії;
- ставити питання по суті розгляду;
- надавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються.

9. Голова Комісії доводить до відома учасників освітнього процесу рішення Комісії згідно з протоколом засідання і здійснює контроль за їх виконанням.

10. Строк розгляду Комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в Університеті й виконання нею своїх завдань не має перевищувати десяти робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення.

Перший проректор

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Володимир Никифоров', written in a cursive style. The signature is positioned between the text 'Перший проректор' and 'Володимир НИКИФОРОВ'.

Володимир НИКИФОРОВ